

Niels Åge Nielsen (1913-1986) var sproghistoriker og filolog. Efter studentereksamen fra Marselisborg Gymnasium i 1933 kom han ind på det nyoprettede Århus Universitet hvor han studerede dansk, engelsk og tysk. I studietiden fulgte han undervisning hos Peter Skautrup og Louis Hjelmslev og blev cand. mag i 1942, dvs. under Danmarks besættelse. NÅN var kommunist og blev snart ledende kraft i modstandsbevægelsen i Jylland. NÅNs akademiske karriere indbefattede efter forskeruddannelse ved Aarhus Universitet fra 1949 ansættelse ved Statsbiblioteket 1953-1966 kombineret med ansættelsen som ekstern lektor i Nordiske Sprog ved Aarhus Universitet 1962-66. Så fulgte en ansættelse som professor ved Odense Universitet fra 1966-72 hvorefter NÅN vendte tilbage til Aarhus Universitet som professor i dansk.

Niels Åge Nielsen var sproghistoriker. Han medvirkede i Peter Skautrups stort anlagte og fornemt gennemførte *Det Danske Sprogs Historie* og udførte i den forbindelse en række detailstudier som i selve værket bliver kortfattet nævnt eller indpasset men som ofte publiceredes i deres fulde længde i tidsskriftet *Sprog og Kultur*. Sproghistorien er for Niels Åge Nielsen knyttet til historien og det er karakteristisk at han i sine studier af runesten ikke bare foreslog en ny etymologi for ordet *rita* som 'en troldkyndig' men også argumenterede for den på basis af studier af moderne shamanisme.

NÅN er nu nok mest kendt for sine ordbøger. Han var forfatter til *Etymologisk Ordbog* (første udgave 1966) i serien Gyldendals røde ordbøger, en ordbog som i mange år var alene på markedet. Den er tilegnet Peter Skautrup som gik af det år. Før det havde NÅN lavet et stort arbejde som blev inkorporeret i anden udgave af Sven Brüels yderst populære Fremmedordbog som udkom i samme serie. Og her kan vi så præsentere Niels Åge Nielsens *ordbog over H.C. Ørsteds nydannelser*.

Det er en særlig opgave NÅN har stillet sig. På basis af en gennemgang af Ørsteds tanker om sprog og videnskab, en gennemgang som er udkommet særskilt som Bind I i værket *Sprogrenseren H.C. Ørsted* (Aarhus Universitet, Institut for Nordisk 1981) gennemgås i Bind II som her er publiceret i en digital udgave, samtlige de ord som NÅN havde fundet i Ørsteds skrifter hvor de enten forekommer første gang eller forekommer brugt med en ny betydning. Det er en opgave som kun kan løses af den der har læst og noteret i adskillige år, og det er da også frugten af mange års arbejde der præsenteres. Af Bind Is kapitel I fremgår det at registreringen af Ørsteds nydannelser påbegyndtes i sommeren 1943 (hvor NÅN også var travlt optaget af modstandskamp) i forbindelse med arbejdet med Skautrups sproghistorie. Men den registrering der blev udarbejdet i fyrrerne blev senere suppleret i en gennemgang af hele Ørsteds trykte produktion under et frisemester fra Odense Universitet i 1968.

Proceduren er at skrive de ord ned som kan være Ørsted-ord og så slå efter i Ordbog over det Danske Sprog (ODS). NÅN opdagede her at en del af opslagene i ODS havde undervurderet hvor tidligt Ørsted fandt frem til 'sin' terminologi bl.a. fordi de på ODS ikke havde taget så meget hensyn til Ørsteds lærebøger. Men hele ideen med H.C. Ørsteds arbejde er jo at konstatere hvilke fænomener og processer der enten ikke findes ord for på dansk eller hvor et passende ord i givet fald skulle importeres fra latin, fransk eller tysk, for i stedet at skabe en helt ny terminologi på dansk. Det var for H. C. Ørsted en nødvendighed for at den danske befolkning kunne blive dannet. Naturvidenskabeligt dannet. I ordbogen kan vi se hvordan.